

BEZBEDNI NOVINARI

Kvartalni izveštaj za period april-jun 2024. godine

Stalna radna grupa za bezbednost novinara

Stalnu radnu grupu za bezbednost novinara (SRG) koja je osnovana u januaru 2022. godine, čine predstavnici Vrhovnog javnog tužilaštva (VJT), Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije (MUP), Udruženja novinara Srbije (UNS), Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS), Nezavisnog udruženja novinara Vojvodine (NDNV), Asocijacija medija (AM), Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) i Asocijacija onlajn medija (AOM). Od formiranja, u radu SRG učestvuju i Misija OEBS-a u Srbiji i OEBS.

Podaci o napadima na novinare od aprila do juna 2024. godine

U drugom tromesečju 2024. godine u svim javnim tužilaštvima u Srbiji formirano je 14 predmeta u vezi sa prijavama za ugrožavanje bezbednosti novinara, što je za šest predmeta manje u odnosu na prethodni kvartal. Šest predmeta je formirano u aprilu, tri u maju i pet u junu.

Evidentiranim događajima je oštećeno 13 novinara od kojih je 10 muškog pola (73,5%), tri ženskog pola (21,5%), dok je u jednom evidentiranom predmetu (7%) oštećena redakcija jednog medija (N1).

Kao i u prethodnom periodu, i dalje dominiraju slučajevi pred Posebnim javnim tužilaštvom za visoko-tehnoški kriminal (VTK). Međutim, procenat predmeta pred VTK je u ovom periodu smanjen, dok je povećan pred ostalim tužilaštvima – osam predmeta je u nadležnosti AJT (57,2%), dok je u Novom Sadu (21,4%) u nadležnosti tužilaštava sa područja AJT u Beogradu i u Potvrzima. U prethodnom kvartalu, u periodu od januara do aprila, 70% predmeta bilo je u nadležnosti VTK. Ovaj podatak ukazuje da je došlo do izvesnog pomeranja napada na novinare iz virtuelne u realnu sferu.

Tatjana Vasilević, Veikjovik predstavnik Vrhovnog javnog tužilaštva na sastanku SRG

Takođe, kao i u ranijem periodu, najzastupljeniji oblik napada na novinare su pretnje, odnosno prijave za krivično delo Ugrožavanje sigurnosti – 9 predmeta, odnosno 64,3%. Ostali slučajevi se odnose na uznemiravanje (1), uvrede (1), uvrede i pretnje (1), fizički napad (2).

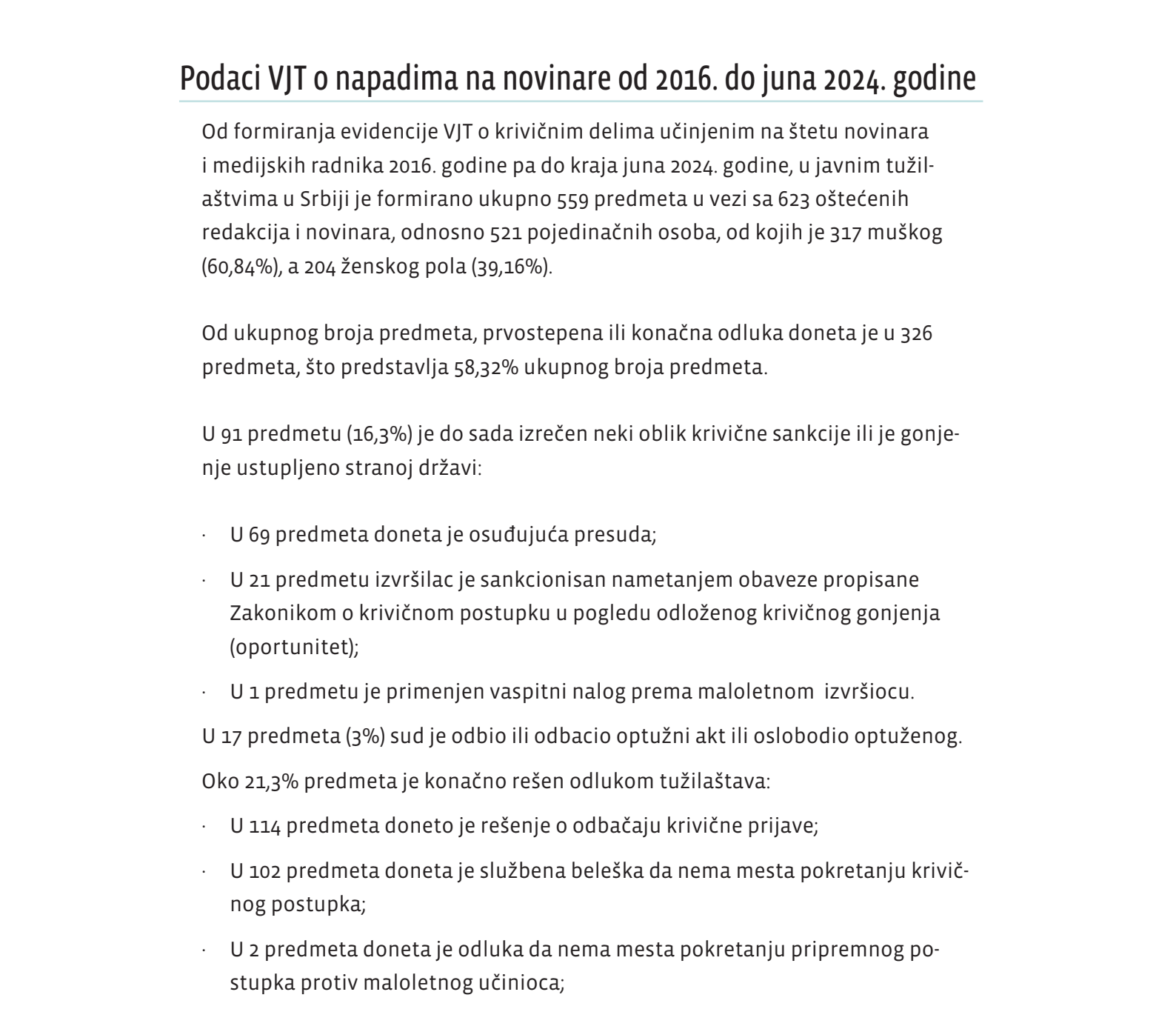
U ovom kvartalu javljeni fizički napadi su se odnosili na novinara „Radara“, Vuka Cvijića koga je 29. maja na ulici u Beogradu napao Milan Ladević, direktor dnevnog lista „Srpski telegraf“, kao i na novinara „Danasa“ i „Cenzolovke“ Ugješiu Bokića, tokom izbornog dana 2. juna. Oba slučaja su detaljno razmatrana na redovnom sastanku SRG koji je održan u junu.

Od početka 2024. godine, u svim tužilaštvima u Srbiji ukupno je formirano 34 predmeta. Do kraja juna prvostepena ili konačna odluka doneta je u četiri predmeta, što predstavlja 11,76% predmeta formiranih u ovom periodu:

- Osuđujuća presuda doneta je 26. maja u slučaju pretnji upućenih Igoru Božiću iz februara 2024. godine. Presuda - uslovna osuda u trajanju od 1 godine za tvora sa vremenom proveravanja od 3 godine - doneta je na osnovu zaključnog Sporazuma o prazniranju krivičnog dela.
- U dva predmeta je doneto rešenje o odbaču krivične prijave. AJT u Beogradu je 26. aprila odbilo kao neosnovan prigovor oštećene Vanje Đurić (N1), a 29. aprila Osnovno javno tužilaštvo Stara Pazova je odbacilo krivičnu prijavu Gordane Momčilović Ilić, novinarku iz ovog grada.
- U jednom predmetu doneta je službena beleška da nije bilo krivičnog dela (oštećeni Dušan Mladenović).

Svi ostali predmeti iz 2024. godine su aktivni, a do kraja juna nadležna tužilaštva su preduzela sledeće radnje:

- U dva predmeta u toku je postupak pred sudom po optužnom aktu javnog tužioca. Oba slučaja se odnose na oštećenu Anu Lalić Hegeđi iz Novog Sada i u nadležnosti su VTK. U jednom slučaju je nakon podizanja optužnog predloga, sud okrivljenom produžio izrečenu meru bezbednosti zabrane napuštanja stana.
- U jednom predmetu pred OJT Leskovac za petoro oštećenih novinara Internet portala „Rešetka“ iz Leskovca u toku je primena instituta odlaganja krivičnog gonjenja prema osumnjičenom.
- U 27 predmeta je podnet zahtev za prikupljanje potrebnih obaveštenja ili su u toku dokazne radnje. U jednom od ovih slučajeva (oštećena Zorka Đukanović, RTS), protiv osumnjičenog je određen pritvor i doneta naredba za psihijatrijsko veštačenje.

Sastanak SRG sa novinarima i predstavnicima tužilaštva i policije u Zrenjaninu

Osuđujuća presuda za paljenje kuće Milana Jovanovića

U drugom kvartalu 2024. godine konačno je rešen slučaj paljenja kuće Milana Jovanovića, novinara portala „Zig-info“ iz Gricke, iz evidencije tužilaštva iz 2018. godine.

Nakon više od pet godine sudskog procesa, Apelacioni sud u Beogradu je 9. aprila 2024. godine doneo konačnu osuđujuću presudu kojom se četvorica optuženih oglašavaj krivim za krivično delo izazivanje opšte opasnosti iz člana 278 Krivičnog zakonika. Okrivljeni bivši predsednik Opštine Grocka Dragoljub Simonić, kao i Aleksandar Marinković, neposredni izvršilac, osuđeni su na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i na novčanu kaznu od 300.000 dinara. Okrivljeni bivši pripadnik MUP-a Vladimir Mihailović osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od tri godine i na novčanu kaznu od 300.000 dinara, dok je okrivljeni Igor Novaković osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dve godine i šest meseci.

Iako su u konačnoj presudi zatvorske kazne izrečene u dva prvostepena postupka smanjene, presuda je od velikog značaja za unapređenje bezbednosti novinara jer predstavlja jasnu poruku da je nasilje nad novinarima i straga, postupak paljenja kuće Milana Jovanovića je najdramatiji oblik ugrožavanja bezbednosti novinara nakon slučaja ubistva novinara i postavljanja bombi na prozor novinara Dejana Anastasijevića 2007. godine, koji su i dalje nerešeni.

Članovi SRG na obeležavanju 23. godine od ubistva novinara Milana Pantića u Jagodini

Podaci VJT o napadima na novinare od 2016. do juna 2024. godine

Od formiranja evidencije VJT o krivičnim delima učinjenim na štetu novinara i medijskih radnika 2016. godine pa do kraja juna 2024. godine, u javnim tužilaštvima u Srbiji je formirano ukupno 559 predmeta u vezi sa 623 oštećenih redakcija i novinara, odnosno 521 pojedinačnih osoba, od kojih je 317 muškog (60,84%), a 204 ženskog pola (39,16%).

Od ukupnog broja predmeta, prvostepena ili konačna odluka doneta je u 326 predmeta, što predstavlja 58,32% ukupnog broja predmeta.

U 91 predmetu (16,3%) je do sada izrečen neki oblik krivične sankcije ili je gonjenje ustupljeno stranoj državi:

- U 69 predmeta doneta je osuđujuća presuda;
- U 21 predmetu izvršilac je sankcionisan naglednom obavezom propisane Zakonikom o krivičnom postupku u pogledu odloženog krivičnog gonjenja (oportunitet);
- U 1 predmetu je primenjen vaspitni nalog prema maloletnom izvršiocu.
- U 17 predmeta (3%) sud je odbio ili odbacio optužni akt ili oslobodio optuženog. Oko 21,3% predmeta je konačno rešen odlukom tužištava:
- U 114 predmeta doneto je rešenje o odbaču krivične prijave;
- U 102 predmeta doneta je službena beleška da nema mesta pokretanju krivičnog postupka;
- U 2 predmeta doneta je odluka da nema mesta pokretanju pripremnog postupka protiv maloletnog učinioca;
- U 1 predmetu je krivično gonjenje ustupljeno nadležnim organima druge države.

Kada su u pitanju aktivni predmeti, od 233 aktivnih slučajeva iz evidencije tužilaštva, u 138 predmeta (24,7%) a u toku su dokazne radnje, istraga, postupak međunarodne pravne pomoći, a u 13 predmeta je u toku glavni pretes pred nadležnim sudom.

U 95 slučajeva (17% svih predmeta) potencijalni učinilac nije identifikovan ni nakon preduzimanja mera u predistražnom postupku.

Podaci novinarskih udruženja o napadima na novinare

U prvoj polovini 2024. godine, VUNBS je registrovao 75 slučajeva napada na novinare. Među njima najviše je verbalnih pretnji (39), zatim imovina (27 slučajeva), fizičkih napada (7) i u dva slučaja se radilo o napadima na imovinu.

UNS je u prvoj polovini 2024. godine zabeležilo 45 slučajeva ugrožavanja bezbednosti novinara i medija, što je za skoro trećinu (20) manje nego u istom periodu prošle godine, kada je evidentirano 65 slučajeva. UUNS je manje pretnji, pritiskana i napada, a sa druge strane udvostručeni broj slučajeva onemogućavanja rada u koje spadaju zabrana izveštavanja sa događaja, prelaženje administrativnog prelaza ili izbacivanje iz redakcije.

U drugom kvartalu ove godine, novinarska udruženja ukazuju na sve učestalije pritiske kroz pravosudni sistem u vidu tužbi protiv medija i medijskih udruženja (takozvane SLAPP tužbe). Početkom maja, dve tužbe (parničnu i krivičnu) protiv novinara portala „KRİK“ podnela je sudija Apelacionog suda u Beogradu zbog podataka o imovini iz baze podataka „Presudi ko sudu“. Pored toga, u junu 2024. Apelacioni sud u Beogradu potvrdio je dve presude na štetu portala „KRİK“, prema kojima ovaj medij treba da isplati tužiocima skoro milion dinara na ime odštete i troškova suđenja.

Takođe, u junu mesecu, dvojica od četvorice optuženih pripadnika resora DB za ubistvo novinara Slavka Curuvije koji su u toku ispitivanja oslobođeni odlukom Apelacionog suda u Beogradu, tužili su ovu organizaciju zbog saopštenja i kome je izražena neslaganje sa presudom. Koalicija za slobodu medija je osuđila podnošenje tužbi smatrajući ga pritiskom na slobodu govora.

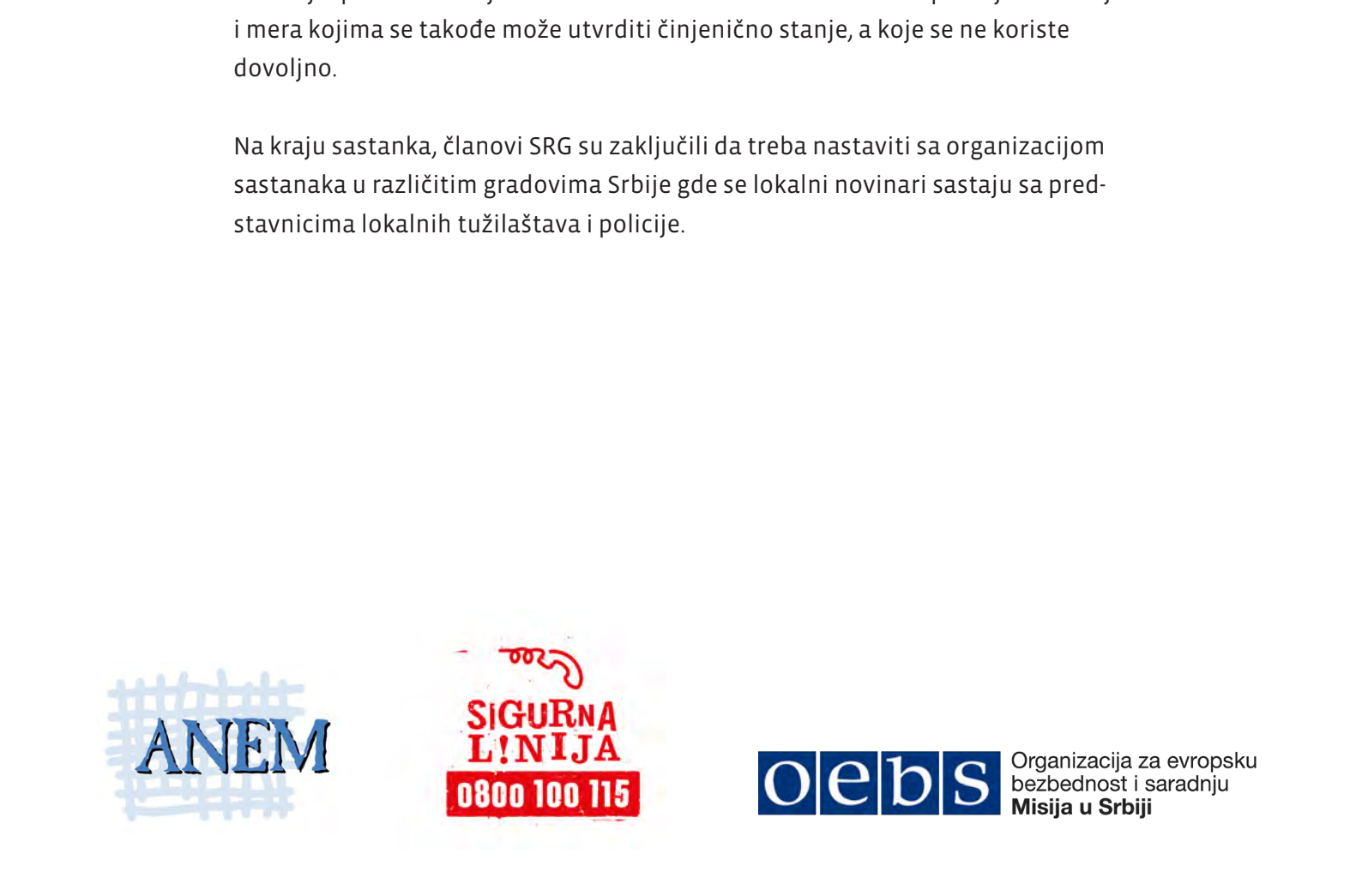
Članovi SRG Bekir Dudic, Veran Matić i Krana Savovic na redovnom sastanku održanom u junu u prostorijama UNS-a

Sastanak SRG u Novom Sadu

Praksu organizacije sastanaka na lokalnom nivou sa medijskim radnicima i lokalnim kontakt tačkama iz policije i tužilaštva, SRG je nastavila i u drugom kvartalu 2024. godine, posetivši Novi Sad i Jagodinu.

Eskaicija ozbiljnih pretnji i ugrožavanja bezbednosti novinarki i novinara u Novom Sadu, Indji, Somboru i Staroj Pazovi bio je povod za organizaciju sastanka u Novom Sadu 29. aprila u prostorijama NDNV-a. Sastanku su prisustvovali lokalne kontakt tačke iz tužilaštva i policije i novinarku i novinari koji su doživeli opterećenje i nasilje u ovim gradovima.

Član SRG Veran Matić ukazao je na to da policija, uprkos obećanjima, nije uradila procenu bezbednosti za predsednika NDNV-a Anu Lalić i programskog direktora tog udruženja, univerzitetskog profesora Dinka Gruhonića. Zbog nedostatka procene bezbednosti, Evropska federacija novinara finansirala im je privatno obezbeđenje.

Dinko Gruhonić daje izjave medijima nakon sastanka SRG u Novom Sadu

Preko video linka, sa lokacije na koju je izmeštena zbog licne bezbednosti, skupu se obratila Ana Lalić Hegeđi, i pričala o traumatičnom iskustvu koje je pretrpela zbog javno iskazanog stava na festivalu „Rebedu“ u Dubrovniku. U narednom, vidno potrošene, govorile o svojim iskustvima novinarka koje su u prethodnom periodu bile žrtve napada i nasilja - Verica Marinić iz Indje, Gordana Momčilović Ilić iz Stare Pazove, koja je izveštavajući o bespravnoj gradnji u parku doživela direktnu pretnju smrti; Ksenija Pavkova koja je postala meta Telegram naloga sa preko 80.000 članova. Urednik portala SOInfo Sava Majstorov iz Sombora ispričao je o svojim iskustvima i hakerskom napadu na sajt, zbog kojeg je na nedelju dana bila prekinuta komunikacija sa čitaocima.

Na sastanku je naglašena važnost obezbeđivanja psihološke podrške novinarima zbog trauma kroz koje prolaze.

Sastanak SRG sa novinarima i predstavnicima tužilaštva i policije u Jagodini

Sastanak radne grupe za bezbednost novinara u Jagodini

U sklopu obeležavanja 23. godine od ubistva novinara Milana Pantića, u Jagodini je 12. juna održan sastanak SRG sa novinarima iz Pomoravskog okruga, a i kontakt tačkama iz OJT i VJT Jagodina, OJT Paraćin i OJT Despotovac, i PU Jagodina.

Član SRG ispred ANEM-a, Veran Matić je na početku sastanka predstavio slučajeve ugrožavanja bezbednosti novinara iz ovog regiona koji su evidentirani u bazi VJT. Prisutni novinari su istakli da slučajeve napada ima mnogo više, ali da se ne prijavljuju institucijama čemu doprinosi dužina postupaka, dodatni stres, kao i nedostatak poverenja u institucije.

U fokusu razgovora bili su izazovi novinarskog rada i uočena nekažnjivost ugrožavanja njihove bezbednosti, kao i pitanja vezana za sufinansiranje projekata na lokalnom nivou.

Predstavnici tužilaštva govorili su o tome kako tužilaštvo mora da se kreće u okviru zakonskih rešenja, te da često postoji jaz između osećanja ugroženosti novinara i mogućnosti tužioca da neki događaj okvalifikuje kao krivično delo. Naglasili su da je OJT Jagodina koristio u svojoj praksi i institut zabrane prilaženja pod pretnjom pritvora kao hitnu meru za zaštiti tužilaštva.

Veran Matić je obavestio učesnike skupa o razgovoru sa glavnim javnim tužiocem Mišom Jovanovićem o daljim koracima u rešavanju slučaja ubistva novinara Milana Anastasijevića i naglasio da se ne sme dozvoliti marginalizacija ovog slučaja nakon što je vraćen iz Tužilaštva za organizovani kriminal u VJT Jagodina. Reč je o slučaju od nacionalnog značaja i upravo zbog toga je neophodno da u rešavanju učestvuju najbolji istražitelji i policiji i tužilaštvo.

Opšti zaključak sastanka je da su razgovori novinara, tužilaca i policajaca o bezbednosti veoma važni na lokalnom nivou, jer pored međusobnog upoznavanja, razmena iskustava omogućava i uspostavljanje većeg stepena poverenja, a samim tim i efikasnijeg rada na zaštiti bezbednosti novinara.

Sastanak SRG sa novinarima i predstavnicima tužilaštva i policije u Beogradu

Redovni sastanak Stalne radne grupe za bezbednost novinara

Početkom juna održana je redovna sednica SRG na kojoj se razgovaralo o aktuelnim slučajevima napada na novinare, ugrožavanju bezbednosti i pretnjama. Članovi SRG su obavesteni da su u prethodnom periodu podignute dve optužnice (obe za oštećenu Anu Lalić Hegeđi i u slučaju napada na Ugješiu Bokića tokom izbornog dana što je sam novinar snimio). U poslednjem slučaju je tužilaštvo naišlo da se i prijave svi relevantni snimci sa društvenih mreža, a obavili razgovor sa osumnjičenim i utvrdi da li postoje svedoci događaja, te da se isti saslušaju.

Pored ovog slučaja, razgovaralo se i o statusu četiri predmeta oštećenog Dinka Gruhonića, među kojima se dva baziraju na video snimcima sa okolnih kamera; slučaj izbacivanja Verice Marinić iz zgrade opštine u Indji; slučaju ugrožavanja sigurnosti Isidore Kovačević iz Šapca; fizičkom napadu na Ugješiu Bokića tokom izbornog dana što je sam novinar snimio. U poslednjem slučaju je tužilaštvo naišlo da se i prijave svi relevantni snimci sa društvenih mreža, a obavili razgovor sa osumnjičenim i utvrdi da li postoje svedoci događaja, te da se isti saslušaju.

Diskusija na redovnom sastanku SRG u Beogradu

U diskusiji je konstatovano da postoji veliki broj slučajeva u kojima se, uprkos uspostavljenim hitnosti proceduru u slučajevima napada na novinare, i dalje dugo tekuju izveštaji policije. Od predstavnika MUP-a u SRG je zatraženo da o tome upuća nadležne. Zaključeno je da sprovođenje istražnih radnji mora da se ubrza i učini efikasnijim kako bi se počinoci priveli pravdu i razumnim rokovima.

Takođe je konstatovano da se prilikom sprovođenja istražnih radnji dokazni materijal previše oslanja na snimke sa nadzornih kamera te da postoji niz radnji i mera kojima se takođe može utvrditi činjenično stanje, a koje se ne koriste dovoljno.

Na kraju sastanka, članovi SRG su zaključili da treba nastaviti sa organizacijom sastanaka u različitim gradovima Srbije gde se lokalni novinari sastaju sa predstavnicima lokalnih tužilaštava i policije.